DELEGAT MINISTRA WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO DO SPRAW OCHRONY PRZYRODY
(KRAKÓW, LUBICZ 46)

KWARTALNY BIULETYN INFORMACYJNY

za czwarty kwartał 1932 roku
(wydany 10 lutego 1933 r.)[1]

SPRAWOZDANIE

z XV-go Zjazdu Państwowej Rady Ochrony Przyrody, odbytego w dniu 28 stycznia 1933 r. w sali konferencyjnej Ministerstwa W. R. i O. P. w Warszawie (al. Szucha 25).

Obecni:

a) Członkowie P. R. O. P.: p. J. Bułhak (Wilno), prof. dr S. Dziubałtowski (Warszawa), prof. dr W. Goetel (Kraków), prof. dr J. Grochmalicki (Poznań), prof. dr B. Hryniewiecki (Warszawa), prof. inż. A. Kozikowski (Lwów), prof. dr S. Kreutz (Kraków), inż. S. Kurczyn (Nowoświęciany), prof. dr M. Limanowski (Wilno), p. S. Małkowski (Warszawa), prof. dr J. Paczoski (Poznań), prof. dr M. Siedlecki (Kraków), dr J. Sokołowski (Rawicz), doc. dr M. Sokołowski (Warszawa), p. A. hr. Starzeński (Kościelec), prof. dr W. Szafer (Kraków), prof. dr S. Wierdak (Lwów) i prof. dr A. Wodziczko (Poznań).

b) Delegaci Ministerstw:
Z ramienia Ministerstwa W. R. i O. P.: Naczelnik Wydziału Nauki p. J. Stypiński, ref. p. J. Karpowicz, Generalny Konserwator p. J. Remer, Naczelnik Wydziału Wychow. Fiz. p. J. Błoński, Dyrektor p. S. Lewandowska i inni.
Z ramienia Ministerstwa Spraw Zagranicznych: p. M. Wortmanowa.
Z ramienia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych: p. E. Sankowski (Dep. III) i inż. A. Kuncewicz (Dep. I).
Z ramienia Ministerstwa Spraw Wojskowych: kpt. W. Kuncewicz.
Z ramienia Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych: Dyr. Naczelny L. P. inż. A. Loret. inż. W. Chwalibogowski, inż. J. J. Karpiński. inż. J. Kloska, inż. H. Knothe, inż. J. Kostyrko, inż. T. Owczarzak. inż. J. Rosiński, i in.
Z ramienia Ministerstwa Przemysłu i Handlu: inż. S. Paulus.
Z ramienia Ministerstwa Komunikacji: dr M. Orłowicz.
Z ramienia Ministerstwa Poczt i Telegrafów: p. J. Tyc.

c) Personel Biura Delegata i sekretarze Komitetów P. R. O. P.: p. W. Kulczyńska, kier. Biura Del.; p. E. Grabda, sekr. Warszawskiego Komitetu; p. J. Urbański, sekr. Poznańskiego Komitetu.

d) Delegaci następujących urzędów oraz instytucyj społ. i naukowych: Biura Planu Regjonalnego miasta Warszawy, Dyrekcji Lasów Państw. w Warszawie i Wilnie, Instytutu Bałtyckiego w Toruniu. Kasy im. Mianowskiego w Warszawie, Komisji Parku Narodowego w Pieninach, Ligi Ochrony Przyrody (Zarządu Głównego, Oddziału Warszawskiego i Centr. Sekcji Ochrony Ptaków) w Warszawie, Najwyższej Izby Kontroli Państwa w Warszawie, Ogrodu Zoologicznego w Warszawie, Państwowego Muzeum Zoologicznego w Warszawie, Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie, Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Warszawie, Polskiego Towarzystwa Leśnego, Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego (Zarządu Głównego) w Krakowie, Polskiego Związku Entomologicznego we Lwowie, Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie, Wojskowego Instytutu Geograficznego w Warszawie (kap. Zawadzki i por. Romanow), Zakładu Systematyki oraz Zakładu Zoologji Uniw. Warszawskiego, Związku Polskich Towarzystw Turystycznych w Warszawie, Związku Zawodowego Leśników Rzeczypospolitej Polskiej w Warszawie i in.

e) Goście. Między innymi byli obecni posłanka L. Wolska i senator prof. dr B. Rydzewski.

Otwarcie Zjazdu.

O godzinie 9.30 otworzył Zjazd w imieniu Pana Ministra W. R. i O. P. Naczelnik Wydziału Nauki, p. J. Stypiński, wygłaszając następujące przemówienie:

«Otwierając posiedzenie XV Zjazdu Rady Ochrony Przyrody w imieniu Pana Ministra, któremu nieprzewidziane okoliczności nie pozwoliły wziąć udziału w obradach, witam Panie i Panów — członków Rady, delegatów Ministerstw, przedstawicieli instytucyj naukowych i społecznych oraz zaproszonych gości.

Rokrocznie w czasie zagajania obrad bądź Pan Minister, bądź też osoba działająca w Jego imieniu, wyrażali pełne uznanie dla owocnej i bezinteresownej pracy Panów, która — jak się wyraził ś. p. Minister Czerwiński — wielokrotnie przerastała możliwości, zakreślone niedostatecznem ustawodawstwem i nader szczupłym budżetem.

Nie mam pod tym względem nic do dodania; miło mi jest natomiast stwierdzić, że żywotność i aktualność spraw ochrony przyrody stała się dziś czemś tak niewątpliwem, że naogół biorąc, dyskutuje się tylko nad sposobem realizacji wniosków Rady — nie zaś nad ich istotą.

Najważniejszym jednak sukcesem Panów jest stale rosnące zainteresowanie, okazywane sprawom ochrony przyrody przez coraz to szersze warstwy społeczeństwa. Umiejętnie i celowo prowadzona propaganda już dziś daje widome rezultaty, prawdzi-

[1] Ze względu na XV Zjazd P. R. O. P., który odbył się w b. r. dopiero w dniu 28 stycznia, przesunięto termin wydania niniejszego Biuletynu, aby móc umieścić w nim sprawozdanie ze Zjazdu.

wem jednak uwieńczeniem działalności Rady będzie chwila, kiedy nie ustawa i nie przepisy administracyjne, lecz samo społeczeństwo stanie na straży interesów ochrony przyrody. Podział pracy pomiędzy Radą a społeczeństwem powinien być taki, że to, co Rada zainicjuje i zorganizuje, społeczeństwo sfinalizuje i utrwali. Bez udziału społeczeństwa niedopomyślenia jest zachowanie i utrzymanie w stanie niezniszczonym tak licznych rezerwatów i objektów przyrodniczych, rozrzuconych po najodleglejszych nieraz zakątkach kraju. Najbardziej sprężysta administracja państwowa nie sprosta temu zadaniu.

Toteż wyraźny oddźwięk, który Panowie potrafili wywołać w społeczeństwie, jest dowodem zdrowych podstaw, na których oparta została praca nad ochroną przyrody.

W imieniu Pana Ministra życzę Panom jaknajpomyślniejszych wyników przy kontynuowaniu podjętej pracy, a ze swej strony mogę zapewnić, że działalność Rady znajdować będzie zawsze u Władz równie życzliwe jak i dotychczas poparcie».

Następnie złożył przewodnictwo w ręce prof. W. Szafera, który odczytał:

Sprawozdanie z działalności P. R. O. P. w roku 1932, wydane drukiem jako numer 34 osobnych wydawnictw Rady (Kraków, 1933, str. 17).

Sprawozdania Przewodniczących Komitetów P. R. O. P. — 1. Prof. S. Wierdak złożył sprawozdanie z działalności Lwowskiego Komitetu Rady w r. 1932, ilustrując je mapą rezerwatów województw: lwowskiego, stanisławowskiego, tarnopolskiego i wołyńskiego oraz licznemi fotografjami. — Nad ochroną starych drzew i pamiątkowych alei Komitet pracował wspólnie z Konserwatorem okr. we Lwowie, u którego znalazł również pomoc w sprawie ochrony objektów takich, jak «Prządki» w Odrzykoniu, «baszta Kmity» koło Leska, «Sfinks» w Podkamieniu koło Brodów. Komitet poczynił wstępne kroki o utworzenie rezerwatu piaskowcowych skał w Międzyhorcach, wszedł w porozumienie z właścicielem Ponikwy, p. Bocheńskim, w celu zabezpieczenia skały «Trójnogu», oraz p. Cieńskim, który pragnie wznowić zniszczoną w czasie wojny «Pamiątkę Pieniacką». Zabezpieczono kresowe stanowiska buka w Hołubiu (pow. hrubieszowski), w Borsukach nad Horyniem (uroczysko Bratarszczyzna) i na południe od Włodzimierza Wołyńskiego. Zakończono sprawę kupna Makutry z funduszów Ligi Ochrony Przyrody. Nawiązano kontakt z Wołyniem przez zorganizowanie w Łucku wystawy ochrony przyrody, połączonej z cyklem odczytów i porankiem filmowym. Wygłoszono ogółem 14 odczytów, w których wzięło udział 1150 osób i zorganizowano 24 wycieczki. Obecnie zabiega Komitet o ochronę lasów w Postołówce w Miodoborach, które mają być wycięte w r. 1933, oraz pilnuje sprawy ochrony jaru Dniestru pod Zaleszczykami po rumuńskiej stronie, która dotąd jeszcze nie została definitywnie załatwiona.

2. Prof. A. Wodziczko zdał sprawę z czynności Okręgowego Komitetu Ochrony Przyrody w Poznaniu, którego prace szły po linji wytyczonej w latach poprzednich. Podniósł znaczenie prac naukowych w dziedzinie ochrony przyrody, wykonanych przez członków i współpracowników Komitetu (H. Szafranówna: «Zestawienie roślin naczyniowych Wielkopolski», H. Kosińska: «Roślinność Dębiny pod Poznaniem»), oraz będących w toku (B. Papiewska opracowuje roślinność stoków pontyjskich nad jez. Ostrowieckiem i Kierzkowskiem, p. Fiedler wykonuje opis przyrodniczo-inwentaryzacyjny dębów w Rogalinie, etc.). — Przy pomocy Dyrekcji Robót Publicznych kontynuował Komitet prace nad inwentarzem zabytków przyrody Wielkopolski. — W dziedzinie praktycznej ochrony przyrody osiągnięto utworzenie rezerwatu w Ludwikowie i Puszczykowie pod Poznaniem, oraz rezerwatu częściowego łąk nad Piaśnicą, — ochroniono szereg pięknych alei. — Propagowano ideę ochrony przyrody przez wygłaszanie odczytów, wykłady na Uniwersytecie, etc. — W roku 1933 planuje Komitet, w porozumieniu z Kuratorjum Okręgu Szkolnego oraz Dyrekcją Ogrodów Miejskich, urządzenie w Poznaniu «tygodnia ochrony zieleni miejskiej i przyrody». — Sprawozdanie swe zakończył prof. Wodziczko apelem o poparcie starań Komitetu w organizowaniu działu ochrony przyrody na wystawie «Przyroda i Zdrowie», która odbędzie się we wrześniu 1933 r. w Poznaniu, z okazji XIV-go Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich.

3. Prof. B. Hryniewiecki omówił działalność Warszawskiego Komitetu P. R. O. P., który w r. 1932 zwrócił szczególną uwagę na sprawę ochrony lasów podmiejskich, zwłaszcza lasu Wawerskiego (por. XII roczn. «Ochrony przyrody», str. 152—155), oraz lasu Bielańskiego (por.: K. Gajl i R. Kobendza: «Bielany pod Warszawą i konieczność ich ochrony», osobne wydawnictwo P. R. O. P., nr. 33), współpracując w tym względzie z Komitetem Planu Regjonalnego miasta Warszawy oraz licznemi instytucjami naukowemi i społecznemi. — W sprawie Parku Narodowego im. S. Żeromskiego w górach Świętokrzyskich działał Komitet w porozumieniu z Komitetem Ochrony Puszczy Jodłowej. — Mowca podniósł znaczenie współpracy Komitetu z Polskim Komitetem Zielarskim dla ochrony roślin leczniczych w Polsce, wyszczególnił prace naukowe, wykonane przez członków Komitetu (m. in. B. Hryniewiecki: «O zasięgach niektórych rzadszych roślin we florze Polski i Litwy», W. Gajewski: «Stosunki geobotaniczne stepu Masiok» i inne). — W akcji odczytowej, która w r. 1932 prowadzona była bardzo żywo, współdziałała Liga Ochrony Przyrody.

4. Prof. M. Limanowski w sprawozdaniu z działalności Wileńskiego Komitetu P. R. O. P. poruszył sprawę zagrożonych obniżeniem poziomu wód jezior Trockich przez budowę kanału przeznaczonego dla celów sportowych, oraz jezior północnej Wileńszczyzny w okolicy Brasławia, których poziom wskutek robót regulacyjnych (m. in. na rzece Druice), obniżył się znacznie, tak, że jezioro Drywiaty cofnęło

się o 2 km od brzegu, a położone nad niem miasteczko Brasław znalazło się nagle nad bagnem. W ten sposób w imię problematycznego interesu gospodarczego niszczy się w bezprzykładny sposób jeziora o olbrzymiej wartości estetycznej i naukowej, które mogły stać się ośrodkiem ruchu sportowo-turystycznego i tą drogą podnieść stan ekonomiczny okolicznej ludności. (W tej sprawie uchwalono wniosek prof. Limanowskiego, nr. 1). Komitet otaczał ponadto opieką Zielone Jeziora, prowadził inwentarz drzew zabytkowych i głazów narzutowych, oraz współpracował z Oddziałem Wileńskim Ligi Ochrony Przyrody.

Sprawozdanie delegata P. R. O. P. do spraw pogranicznych parków narodowych.

Prof. W. Goetel przedłożył sprawozdanie ogłoszone (w skróceniu) w XII roczniku «Ochrony przyrody» (str. 163—164), które uzupełnił szczegółami dotyczącemi nabycia przez Państwo, na rzecz Tatrzańskiego Parku Narodowego, na podstawie uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów dóbr Murzasichle II. Dobra te, o powierzchni około 905 ha są pierwszemi terenami państwowemi, leżącemi w granicach przyszłego Parku Narodowego. Fakt ten ułatwi rokowania z Czechosłowacją, której rząd ma niebawem mianować specjalnego pełnomocnika do rokowań z Polską w sprawie realizacji pogranicznych parków narodowych. Duże znaczenie dla Tatrzańskiego Parku ma również uchwała Kuratorjum Fundacji Kórnickiej, której treść zakomunikował Zjazdowi prof. J. Grochmalicki, w sprawie wymiany lasów tatrzańskich na lasy położone na nizinach w terenach dóbr państwowych, z warunkiem, aby Park Tatrzański nosił nazwę Parku imienia Władysława Zamoyskiego. — Odnośnie do Pienin podkreślił prof. Goetel znaczenie utworzenia rezerwatu po czechosłowackiej stronie Pienin i powstanie w ten sposób pierwszego międzynarodowego parku narodowego w Europie, nad którym czuwa świeżo powołana do życia Międzynarodowa Komisja Parkowa. — Sprawozdanie swe zakończył prof. Goetel podziękowaniem pod adresem Władz Leśnych, dzięki którym ochrona przyrody na terenie lasów państwowych wydała w r. 1932 tak pomyślne rezultaty.

Prof. Szafer podziękował przewodniczącym Komitetów oraz prof. Goetlowi za wykonane przez nich prace i otworzył:

Dyskusję nad sprawozdaniami.

W dyskusji poruszono następujące sprawy:

Propaganda ochrony przyrody zagranicą.

Prof. M. Siedlecki zwrócił uwagę na wartość akcji ochrony przyrody w stosunkach z zagranicą, czego wyrazem jest ogłoszony w ostatnim (4) numerze czasopisma «Naturschutz» z r. 1933 artykuł prof. W. Schoenichena p. t. «Naturschutz und deutsche Kulturpolitik». Autor wykazuje w nim m. in. potrzebę utworzenia w Niemczech organizacji państwowej ochrony przyrody, podobnej do polskiej P. R. O. P., która pełni — jego zdaniem — pracę państwowo-twórczą. Na jej rezultaty, osiągnięte w krótkim stosunkowo czasie na podstawie dobrze obmyślonego planu, Niemcy patrzą z uznaniem. Podnosi w szczególności znaczenie akcji P. R. O. P. na polu propagandy zagranicznej, szerzonej zapomocą wydawnictw Rady, ogłoszonych w języku angielskim. — W dyskusji, jaka wywiązała się nad tą sprawą, poruszył prof. Siedlecki potrzebę powiększenia budżetu Rady na wydawnictwa, któreby poinformowały zagranicę o obecnym stanie ochrony przyrody w Polsce. Prof. Szafer przypomniał wniosek X-go Zjazdu Rady w sprawie zwołania do Polski zjazdu przedstawicieli organizacyj urzędowych ochrony przyrody państw słowiańskich, oraz omówił konieczność przygotowania na Międzynarodowy Kongres Ochrony Przyrody, który ma się odbyć w Londynie, filmów przyrodniczo-ochroniarskich, a także wyjaśnił jak duże znaczenie propagandowe w stosunku do sąsiednich Niemiec mają prace wykonane na polu ochrony przyrody przez Poznański Komitet Rady, oraz przygotowywana na jesień b. r. wystawa. Po dyskusji, w której zabierali głos również profesorowie Limanowski, Słonimski i Wodziczko oraz dr M. Orłowicz, uchwalono wnioski prof. Szafera nr. 2 i 3, oraz wnioski prof. Wodziczki nr. 4, 5 i 6.

Tatrzańskie sprawy.

Prof. Limanowski zabrał głos w sprawie niszczenia Tatr, nader groźnej m. in. z powodu masowego zwiedzania ich przez niekulturalnych turystów, którzy z parku narodowego czynią coś, co możnaby nazwać mianem «łazienek narodowych». Prof. Wodziczko oraz dr Orłowicz poparli stanowisko mowcy; prof. Szafer zwrócił uwagę na pole działania, jakie w tym względzie roztacza się przed powołaną niedawno do życia przez Wojewodę krakowskiego Komisją dla Spraw Regjonalnych Podhala, a prof. Goetel na konieczność stworzenia w Tatrach straży górskiej. Doc. M. Sokołowski wystąpił z wnioskiem co do rozszerzenia w Tatrach gospodarki rezerwatowej, zwłaszcza w niektórych dolinach, a mgr. W. Milewski wspomniał o konieczności czuwania nad tem, co się dzieje po czechosłowackiej stronie Tatr. W powyższych sprawach uchwalono wnioski nr. 7, 8, 9 i 10.

O godzinie 14-tej zarządził przewodniczący przerwę w obradach, które podjęto nanowo popołudniu o godzinie 16.30.

Park Narodowy im. Żeromskiego w górach Świętokrzyskich.

Prof. Hryniewiecki omówił postulaty, jakie Komitet Ochrony Puszczy Jodłowej przedstawił w memorjale złożonym w Dyrekcji Naczelnej L. P. co do rozszerzenia i zagospodarowania tego parku. W dyskusji zabrał głos p. S. Małkowski, podnosząc rzucające się w oczy zniszczenie lasów na te-

renie tego rezerwatu, gospodarkę zrębami czystemi w dolinie Wilkowskiej oraz konieczność rozszerzenia rezerwatu na tę dolinę i południowe zbocza Góry Miejskiej. Po wyjaśnieniach, udzielonych przez inż. J. Kostyrkę, który zaznaczył, iż zniszczenie lasów zostało wywołane przedewszystkiem katastrofami żywiołowemi, oraz że gospodarka leśna na terenie rezerwatu nie była prowadzona nigdy zrębami czystemi, a w przyszłości będzie tak uregulowana, aby wartość turystyczna i krajobrazowa rezerwatu jaknajmniej ucierpiała, — po przedstawieniu przez prof. Szafera stanowiska, jakie P. R. O. P. zajmowała w stosunku do Komitetu Ochrony Puszczy Jodłowej od początku jego działalności, — po omówieniu przez Gener. Konserwatora, p. J. Remera, stanu, w jakim znajduje się kościół na Św. Krzyżu, a wreszcie po objaśnieniu przez prof. S. Dziubałtowskiego, w jaki sposób odnosi się do tej kwestji Naczelny Dyrektor L. P., p. Loret, uchwalono wniosek p. S. Małkowskiego, nr. 11 w brzmieniu zmodyfikowanem przez prof. Szafera, oraz wniosek nr. 12.

Współpraca z Towarzystwem Muzeum Ziemi w Warszawie, w sprawie ochrony zabytków przyrody nieożywionej.

P. S. Małkowski zaznajomił obecnych z programem działania nowopowstałego w Warszawie Towarzystwa Muzeum Ziemi i zaproponował wciągnięcie go do współpracy z Radą nad przygotowaniem tablic i napisów informujących o zabytkach, w myśl wniosku XIII-go Zjazdu Rady. Odnośny wniosek nr. 13 uchwalono.

Ochrona krajobrazu — planowanie kraju.

Delegat Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, inż. A. Kuncewicz, wystąpił z wnioskiem, aby P. R. O. P. delegowała członka Rady, któryby podjął się opracowania w porozumieniu z Departamentem Techniczno-Budowlanym Ministerstwa Spraw Wewn. tych artykułów ustawy o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli, które łączą się ściśle z zagadnieniem ochrony przyrody (planowanie miast i planowanie regjonalne, budowa arteryj komunikacyjnych etc.), a to w związku z przygotowywaniem noweli do tej ustawy, która ma być do 15. II. b. r. przedłożona Ministerstwu Spraw Wewn. — Wybrano delegata w osobie prof. A. Wodziczki, oraz prof. B. Hryniewieckiego (jako zastępcy).

W dyskusji nad powyższemi sprawami poruszył prof. Szafer konieczność ustalenia norm budowlanych, a) dla miejscowości, których krajobraz uznano jako zasługujący na ochronę, b) dla najbliższego otoczenia parków narodowych; prof. Wodziczko zgłosił wniosek nr. 14, który uchwalono, oraz wniosek nr. 15 w sprawie przypomnienia właściwym czynnikom potrzeby wydania ustawy o planowaniu kraju. Inż. Kuncewicz wyjaśnił, że konkretny wniosek co do tej ustawy znajduje się w Ministerstwie Spraw Wewn., wydanie jej jednak napotyka na tak wielkie trudności, iż można już dziś powiedzieć, że nie będzie mogła być wydana dla całego kraju, lecz tylko dla poszczególnych regjonów.

Omawiano ponadto potrzebę powołania do życia dalszych komisyj dla sporządzania planów regjonalnych poszczególnych miejscowości (odnośnie do Poznania uchwalono wniosek nr. 16 prof. Wodziczki), które — wedle wyjaśnień inż. Kuncewicza — natrafia na przeszkody nietylko natury finansowej, ale także na brak zrozumienia ze strony zarządów odnośnych miast (np. Krakowa).

W związku z powyższą dyskusją zgłosił prof. Hryniewiecki wniosek nr. 17 w sprawie lasu Wawerskiego, a prof. Limanowski wniosek nr. 18 w sprawie projektu budowy szosy automobilowej wzdłuż Helu. Wnioski te uchwalono.

Wolne wnioski.

Poruszono ponadto sprawy: a) niedostatecznego ustawodawstwa w zakresie ochrony kosodrzewiny (inż. Kloska, prof. Wierdak i in.), b) konieczności wprowadzenia zmian do postanowień kodeksu karnego, który m. in. przewiduje mniejszą karę za zabicie żubra niż za zabicie zająca (prof. Kozikowski), c) zamknięcia polowania na orły na lat 3 (dr. J. Sokołowski), d) powołania do życia specjalnej delegatury P. R. O. P. w Zakopanem (W. Mileski).

Następnie wygłosił prof. Szafer referat na temat:

Ochrona przyrody w szkole.

Powołując się na uchwały XIV-go Zjazdu i niemożność uczestnictwa Rady w konferencjach ustalających programy nauczania, oraz wytyczne dla autorów podręczników, omówił prof. Szafer postulaty w zakresie nauczania ochrony przyrody:

a) W szkole powszechnej siedmioklasowej ochrona przyrody winna być uwzględniona przy nauczaniu poszczególnych przedmiotów. Szkoła winna posiadać inwentarz zabytków przyrody, mapę regjonalną rezerwatów i zabytków przyrody, spis roślin i zwierząt chronionych. Powinna zajmować się ochroną ptaków, odbywać wycieczki do rezerwatów, organizować koła przyrodnicze, które zgłaszałyby przystąpienie do Ligi Ochrony Przyrody.

b) W szkole średniej ogólnokształcącej ochrona przyrody winna być również uwzględniona przy poszczególnych przedmiotach według wskazówek i programów ministerjalnych, w odpowiednio szerszym zakresie niż w szkołach powszechnych.

c) W liceach pedagogicznych, jako przygotowywujących nauczycieli szkół powszechnych, winna być ochrona przyrody osobnym przedmiotem nauczania.

d) W szkołach wyższych powinna istnieć możność habilitowania się z zakresu ochrony przyrody; wykłady o ochronie przyrody winny odbywać się na wydziałach przyrodniczych, leśnych, rolniczych, prawnych, farmaceutycznych i teologicznych. Nadto powinna być ochrona przyrody przedmiotem jednego egzaminu magisterskiego do wyboru na każdym wydziale.

Ponadto omówił potrzebę:

a) dokształcania nauczycieli przez osobne kursa wakacyjne z wycieczkami,

b) wprowadzenia ochrony przyrody do oświaty pozaszkolnej, obozów harcerskich i przysposobienia wojskowego i szkolnictwa zawodowego (zwłaszcza szkół lasowych).

Z postulatów ogólnych zwrócił uwagę na potrzebę wydania:

a) podręczników metodycznych,

b) tablic szkolnych ściennych,

c) map szkolnych ściennych,

d) instrukcyj przy nabywaniu przedmiotów do gabinetów przyrodniczych,

e) instrukcyj dla wycieczek,

f) ruchomych wystaw szkolnych ochrony przyrody,

g) zalecenia wydawnictw P. R. O. P. dla bibljotek szkolnych.

W dyskusji nad powyższem zagadnieniem zabierali głos: profesorowie Hryniewiecki, Szafer i Wodziczko, doc. M. Sokołowski, oraz p. S. Lewandowska, która wyraziła zapatrywanie, iż ochrona przyrody winna być uwzględniona we wszystkich kursach wakacyjnych dla nauczycieli (4 godz. tygodn.). Nie uważa za wskazane wprowadzania ochrony przyrody jako osobnego przedmiotu nauczania do liceów pedagogicznych, gdyż z powodu rozległego programu, jakie szkoły te będą miały do wykonania, na ochronę przyrody miejsca nie będzie, a lepiej, by zagadnienie to przenikało wszystkie przedmioty. Wypowiedziała się za wprowadzeniem do szkół odpowiednich map i rysunków w miejsce okazów. — Ponadto dyskutowali nad tą sprawą prof. Dziubałtowski i Wierdak, poczem uchwalono wnioski nr. 19, 20, 21, 22 i 23, zgłoszone przez doc. M. Sokołowskiego i prof. Wodziczkę.

Odczyt p. t. «Z ochrony ptaków» wygłosił dr J. Sokołowski, omawiając aktualne wydarzenia na tem polu z roku 1932.

Wyświetlenie filmów. Instytut Filmowy przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa wyświetlił w ciągu popołudniowych obrad film z Białowieży, oraz kilka zagranicznych filmów przyrodniczych (m. in. Yellowstone).

Zamknięcie Zjazdu. O godzinie 20.30 prof. Szafer zamknął obrady, dziękując wszystkim obecnym za udział w Zjeździe i zapowiadając ewent. możliwość zwołania nadzwyczajnego Zjazdu Rady we wrześniu 1933 r., z okazji XIV Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich w Poznaniu.

Wnioski
uporządkowane według toku dyskusji.

Wniosek nr. 1 (prof. M. Limanowski).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. zwraca uwagę interesowanych czynników na wielkie niebezpieczeństwo, grożące krajobrazowi i szacie leśnej okolic jezior brasławskich, z powodu wykonywanej meljoracji i połączonego z tem obniżenia poziomu wód tych jezior.

Wniosek nr. 2 (prof. W. Szafer).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. zwraca się do Ministerstw: Wyznań Rel. i Oświec. Publ., Spraw Zagranicznych i Komunikacji o udzielenie Radzie zasiłku:

a) na druk nowej publikacji w języku angielskim, któraby poinformowała zagranicę o obecnym stanie ochrony przyrody w Polsce, gdyż broszura p. t. W. Szafer: *On the protection of Nature in Poland* z r. 1926, która służyła dotąd celom propagandy zagranicznej, jest już przestarzała i prawie wyczerpana.

b) na wykonanie propagandowych filmów przyrodniczo-ochroniarskich na Międzynarodowy Kongres Ochrony Przyrody, który ma być w r. 1933 lub 1934 zwołany do Londynu.

Wniosek nr. 3 (prof. W. Szafer).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. zwraca się do Ministerstwa Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. z prośbą o przychylne rozpatrzenie możliwości i obmyślenia środków finansowych w celu zwołania do Polski Międzynarodowego Zjazdu Przedstawicieli Organizacyj Urzędowych ochrony przyrody państw słowiańskich w czasie XIV-go Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we wrześniu 1933 r. w Poznaniu, celem utworzenia Międzynarodowego Związku Ochrony Przyrody Państw Słowiańskich.

Wniosek nr. 4 (prof. A. Wodziczko).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. prosi Ministerstwo Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. o zwiększenie budżetu wydawniczego Rady, przedewszystkiem na druk inwentarzy zabytków przyrody i wyników badań na terenie rezerwatów.

Wniosek nr. 5 (prof. A. Wodziczko).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. prosi Ministerstwo Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. o zwołanie nadzwyczajnego zjazdu Rady w połowie września 1933 r. do Poznania, któryby obradował w ramach Sekcji Ochrony Przyrody XIV-go Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich, a był poświęcony m. in. rozważeniu stosunków ochrony przyrody do poszczególnych nauk przyrodniczych, lekarskich i innych stosowanych i wynikających stąd zadań.

Wniosek nr. 6 (prof. A. Wodziczko).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. prosi Prezydjum Rady o wyrażenie sugestji pod adresem Międzynarodowego Biura Ochrony Przyrody w Brukseli co do wydawania Międzynarodowego Rocznika Ochrony Przyrody z przeglądem stanu i postępów ochrony przyrody w poszczególnych krajach kuli ziemskiej.

Wniosek nr. 7 (prof. A. Wodziczko).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. uważa za konieczne wzmożenie ochrony Tatr, zwłaszcza wobec rosnącej frekwencji turystów i wynikających stąd niebezpieczeństw dla przyrody tatrzańskiej. Również pilnie potrzebną jest ochrona Podhala i rodzimej kultury ludności góralskiej. W związku z tem Zjazd wita z uznaniem powstanie Komisji dla Spraw Regjonalnych Podhala i zwraca się do wszystkich P. P. Wojewodów z apelem o powołanie do życia analogicznych komisyj dla ich terenów, w szczególności zaś do p. Wojewody stanisławowskiego o stworzenie komisji regjonalnej dla spraw Karpat Wschodnich (zwłaszcza Czarnohory), a to w myśl postanowień ankiety wschodnio-karpackiej.

Wniosek nr. 8 (zgłasza mgr. W. Mileski, podejmuje doc. M. Sokołowski).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. uznaje za rzecz nadzwyczaj ważną jaknajrychlejsze utworzenie stałej straży górskiej w Tatrach, posiadającej uprawnienia policyjne; Tatrzańska straż górska winna mieć specyficzny charakter ze względu na swe zadania wychowawcze wobec mas turystycznych; straż należy powołać po przestudjowaniu organizacji i charakteru podobnych instytucyj w zagranicznych parkach narodowych. Zjazd apeluje do P. T. T. i do Komisji dla Spraw Regjonalnych Podhala o poczynienie starań w celu zrealizowania tego postulatu.

Wniosek nr. 9 (doc. M. Sokołowski).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. wyraża zapatrywanie, że zanim zrealizowany zostanie Tatrzański Park Narodowy, należy jaknajusilniej starać się już obecnie przeprowadzić postulaty ochronne w rozmaitych dziedzinach gospodarki: turystycznej, leśnej, pasterskiej, komunikacyjnej i t. p., i w myśl tych postulatów rozszerzać kolejno na coraz to dalsze tereny Tatr gospodarkę rezerwatową. W szczególności Zjazd ponawia swą zeszłoroczną uchwałę odnośnie do utworzenia zupełnych rezerwatów leśnych w dolinie Białego i na Wantulach, oraz zwraca uwagę na konieczność urządzenia takich rezerwatów w dolinie Suchej Kasprowej (las limbowy i kocioł polodowcowy) i w dolinie Suchego Żlebu (starodrzew bukowy z domieszką jaworu); wreszcie Zjazd przypomina konieczność stopniowego likwidowania kamieniołomu Pod Capkami, a to m. in. przez użytkowanie go jedynie w sposób gwarantujący jego późniejsze zalesienie.

Wniosek nr. 10 (prof. W. Goetel).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. stoi na stanowisku, iż należy baczyć pilnie na gospodarkę po czechosłowackiej stronie Tatr, gdzie powtarzają się wciąż fakty trwałego zeszpecenia krajobrazu i apeluje w tym względzie do Ministerstwa Spraw Zagranicznych o spowodowanie, aby gospodarka w Tatrach po stronie czechosłowackiej dostosowana była ściśle do zobowiązań przyjętych wzajemnie przez Polskę i Czechosłowację w międzynarodowych umowach.

Wniosek nr. 11 (p. S. Małkowski).

W momencie, kiedy rozważany ma być memorjał Komitetu Ochrony Puszczy Jodłowej, złożony w Dyrekcji Naczelnej L. P., XV-ty Zjazd P. R. O. P. popiera gorąco zawarte w nim postulaty.

Wniosek nr. 12 (p. S. Małkowski).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. popiera w całej rozciągłości treść memorjału Komitetu Ochrony Puszczy Jodłowej, wniesionego do Pana Ministra Sprawiedliwości, w sprawie usunięcia więzienia z gmachów na Św. Krzyżu w górach Świętokrzyskich.

Wniosek nr. 13 (p. S. Małkowski).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. wita nowoutworzone Towarzystwo Muzeum Ziemi w Warszawie, które stawia jako jedno ze swych zadań ochronę zabytków przyrody nieożywionej. Zjazd postanawia, iż P. R. O. P. nawiąże kontakt z Towarzystwem Muzeum Ziemi w sprawie wspólnej realizacji uchwalonego przez XIII-ty Zjazd Rady wniosku o opracowaniu systemu tablic i napisów, zawierających informacje o zabytkach.

Wniosek nr. 14 (prof. A. Wodziczko).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. prosi Ministerstwo Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. o dalszą inicjatywę w Ministerstwie Spraw Wewn. w sprawie przyspieszenia wydania ustawy o ochronie lasów i brzegów wód w okolicy wielkich miast, — o uwzględnienie przy nowelizacji prawa budowlanego minimalnych norm zieleni publicznej w osiedlach, — o uwzględnienie w ustawie turystycznej opłat na rzecz funduszu ochrony przyrody w tych stacjach turystycznych, których racja istnienia związana jest z zachowaniem wolnej przyrody.

Wniosek nr. 15 (prof. A. Wodziczko).

Ze względu na podstawową doniosłość, jaką posiadać będzie ustawa o planowaniu kraju dla kontaktu ludności z przyrodą, XV-ty Zjazd P. R. O. P. prosi Ministerstwo Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. o poczynienie starań, by właściwe Ministerstwa przyspieszyły prace nad przygotowaniem tej ustawy i by do tych prac przygotowawczych zostali powołani przedstawiciele P. R. O. P.

Wniosek nr. 16 (prof. A. Wodziczko).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. prosi Ministerstwo Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. o interwencję w Ministerstwie Spraw Wewn. co do najrychlejszego powołania komisji dla opracowania planu regjonalnego Poznania.

Wniosek nr. 17 (prof. B. Hryniewiecki).

Wobec odwołania wniesionego przez właściciela Wilanowa przeciw zarządzeniu Pana Wojewody warszawskiego, uznającemu las Wawerski (Anin—Zastów) za las ochronny, XV-ty Zjazd P. R. O. P. zwraca się do Pana Ministra Rolnictwa i Ref. Roln. z gorącą prośbą o uchylenie tego odwołania i wydanie zarządzenia w myśl postulatów naukowo-przyrodniczych ochrony przyrody, które są zgodne z opinją instytucyj i organizacyj społecznych miasta Warszawy.

Wniosek nr. 18 (prof. M. Limanowski).

Wobec pogłosek o projektowanej budowie szosy automobilowej wzdłuż półwyspu Helu, XV-ty Zjazd P. R. O. P. wypowiada się przeciw temu projektowi.

Wniosek nr. 19 (doc. M. Sokołowski).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. zwraca się do Ministerstwa Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. z wnioskiem o wprowadzenie ochrony przyrody do oświaty pozaszkolnej.

Wniosek nr. 20 (doc. M. Sokołowski).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. zwraca się do Ministerstwa Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. z prośbą o zalecenie władzom szkolnym wydania stanowczego zakazu czynienia zbiorów wypychanych ptaków dla celów dydaktycznych w szkołach, a zastąpienie ich kolorowemi tablicami, których nabycie ułatwić może Centralna Sekcja Ochrony Ptaków przy Lidze Ochrony Przyrody.

Wniosek nr. 21 (prof. A. Wodziczko).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. zwraca się do Ministerstwa Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. z gorącą prośbą o wydanie okólnika do Kuratorjów szkolnych, zalecającego im współdziałanie z czynnikami ochrony przyrody, w szczególności z P. R. O. P. i jej organami.

Wniosek nr. 22 (prof. A. Wodziczko).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. apeluje do Ministerstwa Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. o zorganizowanie specjalnych kursów wakacyjnych dla nauczycieli z zakresu ochrony przyrody lub przynajmniej o zalecenie uwzględnienia ochrony przyrody na kursach innych.

Wniosek nr. 23 (prof. A. Wodziczko).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. Zjazd prosi Ministerstwo Wyzn. Rel. i Ośw. Publ., aby zechciało w drodze konkursu rozstrzygnąć zagadnienie metodyki nauczania ochrony przyrody przy okazji nauczania różnych przedmiotów.

Wniosek nr. 24 (prof. A. Wodziczko).

XV-ty Zjazd P. R. O. P. zwraca się do Ministerstwa Wyzn. Rel. i Ośw. Publ. z prośbą o zalecenie Kuratorjom szkolnym zorganizowania przy pomocy miejscowych czynników ochrony przyrody «dnia ochrony przyrody» w szkołach.

Sekretarz: *W. Kulczyńska.*

Przewodniczący: *Prof. W. Szafer.*

A. USTAWY, ROZPORZĄDZENIA I ZARZĄDZENIA WŁADZ PAŃSTWOWYCH.

a) Ustawy.

1. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 21 października 1932 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 24 czerwca 1927 r. o zagospodarowaniu lasów, niestanowiących własności Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 91).

Art. 1, punkt 1, zmienia tytuł powyższego rozporządzenia na następujący: Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 czerwca 1927 r. o ochronie lasów, niestanowiących własności Państwa.

Po *art. 18.* dodano *art. 18 a.* w brzmieniu następującem: «Dzielenie lasów lub gruntów leśnych drogą zbycia (sprzedaży, darowizny, zamiany), wyjścia z niepodzielności, oddania w użytkowanie, wypuszczenia w dzierżawę lub w inny sposób na części, obejmujące mniej niż 30 ha, w województwach zaś nowogródzkiem, poleskiem, wileńskiem i wołyńskiem, oraz powiatach: białostockim, bielskim, grodzieńskim, sokólskim i wołkowyskim, w województwie białostockiem — mniej niż 50 ha gruntu leśnego, może nastąpić jedynie na podstawie zezwolenia właściwej władzy.

Właściwa władza może udzielić takiego zezwolenia jedynie w przypadkach, w których zamierzony podział lasu lub gruntu leśnego jest uzasadniony względami gospodarczemi lub szczególnym interesem publicznym...».

Art. 26 otrzymuje następujące brzmienie:

Do zakresu działania wojewody należą:

a) sprawy zmiany rodzaju użytkowania gruntów leśnych w lasach o obszarze większym niż 50 ha (art. 2 i 3);...

b) udzielanie zezwoleń na dzielenie lasów i gruntów leśnych (art. 18 a);

c) uznawanie lasów za ochronne, odejmowanie im tego charakteru, oraz wydawanie zarządzeń co do stosowania szczególnych przepisów o zagospodarowaniu lasów ochronnych (art. 19—21)...

Osobne obwieszczenie Ministra R. i R. R. z dn. 15 listopada 1932 r. ogłasza jednolity tekst powyższych rozporządzeń.

b) Rozporządzenia i okólniki.

1 Rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 23 września 1932 r. o sposobie chronienia przedmiotów zabytkowych, będących własnością Państwa (Dz. U. R. P. Nr. 89).

§ 1 i 2 nakłada na zarządców przedmiotów będących własnością Państwa, obowiązek zawiadomienia władzy konserwatorskiej pierwszej instancji, jeżeli istnieją dane, że w zarządzie ich znajdują się przedmioty, mające wartość artystyczną, kulturalną, historyczną, archeologiczną lub paleontologiczną.

Dalsze paragrafy normują postępowanie władzy konserwatorskiej 1-szej instancji oraz urzędów ziemskich w stosunku do różnych rodzajów przedmiotów, które mają podlegać ochronie.

Ostatni ustęp § 4-go postanawia, że grunta, których ochronę uznała władza konserwatorska 1-szej instancji, «przechodzą na wniosek władzy konserwatorskiej pod zarząd bądź Państwowego Muzeum Archeologicznego, bądź Państwowego Muzeum Zoologicznego».

§ 6 określa obowiązki zarządców zabytków, będących własnością Państwa.

2. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dn. 30 września 1932 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych o wzorze statutu spółki rybackiej, jeziorowej (Dz. U. R. P. Nr. 98).

We wzorze statutu spółki rybackiej, jeziorowej, ustalonym w powyższem rozporządzeniu, wprowadzono w planie zagospodarowania (§ 10) ograniczenia połowu na tarliskach:

«2) Następujące obszary wodne, będące miejscem stałego tarła ryb, uznaje się jako tarliska ochronne...; na obszarach tych wprowadza się następujące ograniczenia połowu ryb (odnośnie rodzajów, narzędzi, sposobów i okresów połowów...)».

7) Spółka utrzymywać będzie swym kosztem... strażników rybackich. Tarliska ochronne i granice obwodu rybackiego spółki oznaczone będą tablicami według przepisanego ogólnie wzoru; tablice będą ustawione i utrzymywane kosztem spółki...

3. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dn. 27 października 1932 r. o ochronie ryb i raków na wodach otwartych (Dz. U. R. P. Nr. 105).

§ 1 ustanawia wymiary ochronne dla 23 gatunków ryb.

§ 2 ustanawia okresy ochrony dla 8 gatunków ryb.

§ 3 zakazuje połowu ryb, które nie osiągnęły wymiarów wyszczególnionych w § 1, oraz w czasie ochronnym, określonym w § 2, i określa sposób postępowania z przypadkowo złowionemi okazami.

§§ 4—8 określają wyjątki w stosowaniu paragrafów powyższych.

§§ 9—15 określają dnie i okresy czasu, kiedy ryb nie wolno łowić nigdzie, lub na pewnych obszarach, oraz określają narzędzia, któremi wolno łowić i te, których użycie jest zakazane.

§ 16 zakazuje głuszenia ryb pod lodem.

§ 18 ustanawia wymiary ochronne dla dwóch gatunków raka *(Patamobius astacus L.* i *P. leptodactylus Esch.).*

§§ 19 i 20 zakazują poławiania raków, które nie osiągnęły wymiarów ochronnych i ustanawiają czas ochronny.

§ 22 zakazuje łowienia raków przez wyciąganie ich z nor, lub niszczenie kryjówek.

4. Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych o ochronie pewnych gatunków zwierząt z dn. 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 111).

a) zakazują całkowicie polowania na łosie-byki, dropie i dropie-kamionki (strepety);

b) wprowadzają czas ochronny dla dzików, żbików, kun leśnych i norek;

c) rozszerzają czas ochronny dla wiewiórek.

5. Zarządzenia w sprawie ochrony krajobrazu w województwie krakowskiem.

Województwo krakowskie uznało gminę Szaflary za miejscowość, której krajobraz zasługuje na ochronę (Rozp. Woj. krak. z 10 października 1932).

Obecnie krajobraz następujących miejscowości w Województwie krakowskiem jest chroniony: Bukowina, Rabka, Szczawnica, Żegiestów, Zakopane, Krynica; gminy wiejskie: Ropica Polska, Sokół, Stróżówka, Szymbark, Uście Ruskie, Wapienne i Wysowa oraz gmina miejska Biecz, w pow. ropczyckim, wreszcie Szaflary.

6. Okólnik Wyższych Urzędów Górniczych w sprawie ochrony zabytków przyrody w kopalniach, wydany na podstawie zarządzenia Ministerstwa Przemysłu i Handlu [1]), zaczyna już wydawać owoce. Do biura Delegata Ministra W. R. i O. P. nadesłał Zarząd Państwowej Żupy Solnej w Wieliczce dwa przekroje geologiczne, które ilustrują interesujące zaburzenia układu warstw w kopalni i okaz zachowanego w soli korala. Do Komisji dla spraw Ochrony Przyrody przy Państwowym Instytucie Geologicznym nadesłał Zarząd kopalni Emma (Górny Śląsk) cenne wiadomości o głazach narzutowych, znajdujących się na terenie kopalni i miejscowości okolicznych, dołączając próbki wymienionych głazów i szereg skamielin z różnych poziomów kopalni.

7. Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. w sprawie tępionych gatunków zwierząt [2]), skierowany do Kuratorjów Okręgów Szkolnych, Liceum Krzemienieckiego i Wydziału Oświecenia Publicznego Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, stając na stanowisku nowych zdobyczy naukowych w zakresie poznania biologji t. zw. szkodników, zwraca uwagę na konieczność odpowiedniego traktowania sprawy «szkodników» w nauczaniu szkolnem. Okólnik podkreśla fakt naukowo stwierdzony, że «szkodniki» wyjątkowo tylko przynoszą minimalne straty dla gospodarstwa ludzkiego, po większej części są obojętne lub wręcz pożyteczne. «Większość drapieżników... stała się przez tępienie tak rzadka, a jest taką ozdobą krajobrazu, że zasługuje obecnie na bezwzględną ochronę».

[1]) Por. K. B. I. 1932, Nr. 3.
[2]) Por. Ochrona Przyrody, rocznik 12, 1933.

B. REZERWATY I POMNIKI PRZYRODY [1]).

a) Realizacja.

1. Ochrona łąk nad Piaśnicą, pow. morski.

Na podstawie orzeczenia Komisji wyłonionej przez Urząd Wojewódzki Pomorski, Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu, pismem z dn. 11. X. 1932 Nr. 18924, M. P./32 zakazała na łąkach majątku Żarnowiec, między odnogami rzeki Piaśnicy, wycinania jakichkolwiek drzew i krzewów oraz pasania inwentarza. Jedyną dozwoloną na tym terenie formą gospodarki jest koszenie i sprzątanie traw. Wymienione łąki mają duże znaczenie naukowe ze względu na szereg rosnących tu rzadkich roślin.

2. Ochrona lasów nad jeziorem Wigry.

Na skutek inicjatywy Warszawskiej Chorągwi Harcerzy, Delegat Ministra W. R. i O. P. zwrócił się do władz leśnych z przedstawieniem konieczności zaniechania zamierzonego wycięcia lasu nad zatoką Hańczańską jeziora Wigierskiego. Naczelna Dyrekcja Lasów Państwowych, po porozumieniu z Zakładem Doświadczalnym L. P. w Warszawie, wydała dn. 13. X. 1932 r. zarządzenie (Nr. 5438 — D/32), w myśl którego na całem obrzeżu jeziora Wigry wyręby mają być dokonywane wyłącznie drogą cięć przerębowych. Zarządzenie powyższe przewiduje również ochronę «sucharów» położonych w sąsiedztwie rezerwatu.

3. Ochrona dzikiego migdała i przęśli nad Dniestrem [2]).

Dowódca Bataljonu Borszczów K. O. P. wydał polecenie, mocą którego załoga strażnicy «Korolówka», ma obowiązek otoczenia opieką stanowiska dzikiego migdała i przęśli w jarze Dniestru. Znalezione przy kontroli puste pudełka zostały natychmiast usunięte.

4. Rezerwat bobrowy nad Żegulanką [2]), będący własnością państwową, został rozszerzony przez uznanie za las ochronny lasu i zarośli o powierzchni około 123,4 ha, należącego do majątku Piaski. Las ten położony jest na brzegu rzeki Żegulanki, naprzeciwko dawnego rezerwatu państwowego, tak że bobry mają teraz zapewniony zupełny spokój. Orzeczenie ochronne wydał p. Wojewoda poleski dn. 9. XI. 1932, Nr. R. L. 1.366.

5. Ochrona otoczenia zabytków.

Urząd Wojewódzki Kielecki wydał szereg orzeczeń, uznających za zabytek różne budowle na terenie województwa. Jako ich otoczenie zostały ochronione stare drzewa i aleje. Orzeczenia odnoszą się do następujących objektów:

«Dwór Starościński» w Podzamczu Chęcińskiem (pismo L.: A. K. 11/Ki/8/Ki/32 z 17. XII. 1932).

[1]) Por. sprawozdania Przewodniczących Komitetów P. R. O. P.
[2]) Por. Ochrona Przyrody, rocznik 12, 1932.

Brama wjazdowa w ogrodzie przy powyższym «Dworze» wraz z prowadzącą do niej starą aleją (pismo L.: AK. 11/Ki/9/Ki/32 z dn. 17. XII. 1932).

Ruiny zamku w Rabsztynie, pow. olkuski wraz ze wzgórzem zamkowem i rosnącą na niem roślinnością. Chroniony obszar wynosi 20 morgów i 149 prętów (pismo L.: AK. 11/O/19/Ki/32 z dn. 17. XII. 1932).

Dwór w Grabkach, pow. stopnicki, wraz z otaczającym go parkiem (pismo L.: AK. 11/So/20/32/Ki z dn. 17. XII. 1932).

Ruiny zamku w Smoleniu, pow. olkuski, wraz ze wzgórzem zamkowem i rosnącą na niem roślinnością stepową (pismo L. AK. 11/0/18/Ki/32 z dn. 22. XII. 1932 r.).

6. Ochrona starych drzew i alei w województwie lwowskiem.

Województwo lwowskie wpisało w ciągu r. 1932 do rejestru zabytków następujące objekty:

1. Dęby sędziwe w Brylińcach, pow. przemyski;
2. Lipy sędziwe koło kościoła w Wietrznie, pow. krośnieński;
3. Dąb okazały i topolę na folwarku «Winnica» w Białkówce, pow. krośnieński;
4. Dąb sędziwy we wsi Zręcin, pow. krośnieński;
5. Dąb sędziwy koło cerkwi w Dębnie, pow. łańcucki;
6. Lipę starą w Kolbuszowej;
7. Trzy stare topole, jeden jawor i dwa jesiony w Kolbuszowej, na t. zw. Lipniku;
8. Trzy lipy i jeden jesion w Kolbuszowej na parceli J. i M. Deców;
9. Topolę koło gimnazjum w Kolbuszowej;
10. Lipę sędziwą w Samborze, przy ul. Kościuszki;
11. Dęby koło cerkwi w Rudce pow. jarosławski;
12. Trzy stare, czarne topole przy drodze w Rosohaczu, pow. czortkowski;
13. Aleję modrzewiową w lesie «Haraj» w Żółkwi.

7. Ochrona głazów narzutowych.

Urząd Wojewódzki Warszawski pismami z dn. 26 października 1932 r., L. AS. X/7 — 1 R oraz L. AS. X/8 — 2 R, wydał orzeczenie rejestracyjne o dwu wielkich głazach narzutowych, znajdujących się na terenie gm. Drobin, pow. płockiego, we wsi Dłużniewo małe, względnie Warszewka. Urzędy Wojewódzkie: Warszawski i Białostocki nadesłały do Biura Delegata Ministra W. R. i O. P. do spraw ochrony przyrody materjały, dotyczące inwentaryzacji głazów narzutowych, zebrane przez starostów powiatowych na terenie wymienionych województw. Są to pierwsze materjały, jakie w tej ważnej naukowo sprawie, zgromadziły władze administracyjne.

b) Niszczenie i straty.

1. Kamieniołom w dolinie Małej Łąki w Tatrach.

Stary kamieniołom u ujścia doliny Małej Łąki, nieczynny od wielu lat, został znowu uruchomiony, o czem świadczy stos świeżego szutru, widoczny w głębi kamieniołomu. Delegat Ministra zwrócił się w tej sprawie do Zarządu Fundacji Kórnickiej, na której terenie znajduje się kamieniołom.

2. Zabicie łosia w województwie wileńskiem.

Czterej mieszkańcy zaścianka Szwedy zapomocą drągów i kamieni zabili młodego łosia, który w okolice na północ od Wilna przybył prawdopodobnie z puszczy Rudnickiej. Wszyscy sprawcy, ujęci przez policję, zostali skazani przez starostę wileńsko-trockiego na karę aresztu i grzywny w wymiarze maksymalnym, jaki przewiduje ustawa łowiecka. Tylko jeden z oskarżonych wniósł odwołanie do sądu okręgowego w Wilnie, gdzie sprawa jest obecnie w toku.

3. Strzelanie śrutem do jeleni.

W powiecie kolbuszowskim, na polowaniu klubu myśliwskiego z Rzeszowa i w powiecie rzeszowskim zaszły wypadki strzelania śrutem do jeleni, przyczem tylko jednego jelenia zdołano zabić kilkoma strzałami śrutowego browninga. Inne, pokaleczone, uszły. Delegat Ministra W. R. i O. P. poczynił kroki zmierzające do wydania zakazu strzelania śrutem do jeleni, lub też niewydawania pozwoleń na odstrzał jeleni w zimie.

C. Z DZIAŁALNOŚCI P. R. O. P.

1. Posiedzenia Wydziału P. R. O. P.

Na posiedzeniach Wydziału P. R. O. P., odbytych w październiku i grudniu 1932 r., omawiano szereg donioslych spraw, związanych z pracami Rady. Najważniejsze z nich przytaczamy poniżej:

a) W sprawie zatruwania ryb w dopływach górnego biegu Wisły przez ścieki z fabryk, postanowiono zbierać pilnie analogiczne wiadomości, donieść o nich Międzywojewódzkiej Komisji dla Spraw Zanieczyszczeń Rzek w Krakowie i zwrócić się do p. Wojewody Krakowskiego z prośbą o zwołanie posiedzenia Komisji. — Badanie zanieczyszczania Dunajca przez odpływy fabryki w Mościcach [1]) zostało rozpoczęte przez Komisję, w skład której weszli prof. Kozak jako chemik, oraz prof. Spiczakow i insp. Żarnecki, którzy zajmą się badaniami biologicznemi. Zarząd fabryki w Mościcach wyasygnował na pokrycie kosztów powyższych badań kwotę 500 zł. — Nadto omawiano sprawę zanieczyszczania wód wiślanych przez kolektory m. Krakowa i zanieczyszczania Dunajca w Pieninach przez obywateli Czechosłowacji. W obu wypadkach zdecydowano uzyskać bliższe informacje.

b) Prof. Szafer wszedł w porozumienie z «Orbisem», celem zorganizowania w lecie 1933 objazdu rezerwatów, w którym mogłoby wziąć udział przedewszystkiem nauczycielstwo.

[1]) Por. K. B. I. 1932, Nr. 3.

c) Postanowiono opracować program wykładów propagandowych, które miałyby być wygłaszane w obozach przysposobienia wojskowego i przesłać go Ministerstwu do rozpatrzenia. Ministerstwo zapewniłoby minimum środków materjalnych.

d) Sprawa wykazu zwierząt szkodliwych dla rybołówstwa. Postanowiono, że Rada prześle Wydziałowi Rolnictwa Krakowskiego Urzędu Wojewódzkiego opinję, w której za zwierzę bezwzględnie szkodliwe uznaje tylko szczura piżmowego. Wydra, która mogłaby być uważana za szkodliwą, zasługuje na bezwzględną ochronę z powodu swej wielkiej rzadkości. Nornice mogą być tępione tylko w razie nadmiernego rozmnożenia się, krety należy wypędzać znanemi środkami. Orły, pluszcz oraz zimorodek winny być bezwzględnie chronione; czapla siwa winna być chroniona nad wodami otwartemi; ograniczony odstrzał dopuszczony może być tylko na wodach zamkniętych.

2. Opinja o projekcie «wywiadu krajoznawczego», przedstawionego przez Naczelnictwo Związku Harcerstwa Polskiego.

W opinji powyższej, udzielonej na życzenie Naczelnika Głównej Kwatery Harcerzy, zwrócono uwagę na pewne drobne usterki «wywiadu» w grupie pytań p. t. «przyroda», oraz zaproponowano wprowadzenie szeregu pytań, odnoszących się do gniazd bociana, ochrony, względnie tępienia ptaków po wsiach, wreszcie pytania, odnoszące się do ziół święconych w czasie obrzędów świątecznych, i rzadkich lub zabytkowych drzew.

3. Ustanowienie łącznika między P. R. O. P. a Towarzystwem Myśliwskiem św. Huberta.

Na skutek inicjatywy Towarzystwa Myśliwskiego św. Huberta, Delegat Ministra W. R. i O. P. delegował dra J. Z. Robla, jako łącznika między Radą a wymienionem Towarzystwem. Dr Robel będzie stale uczestniczył w posiedzeniach Rady.

D. AKCJA MIĘDZYNARODOWA.

Ustawa o ochronie ptaków.

W związku z przystąpieniem Polski do konwencji międzynarodowej o ochronie ptaków pożytecznych dla rolnictwa, która nakłada na państwo, przystępujące do niej, obowiązek opracowania w ciągu 3 lat przepisów prawnych, chroniących ptaki pożyteczne dla rolnictwa, Ministerstwo Rolnictwa wyraziło zapatrywanie, że sprawa ta należy do kompetencji P. R. O. P. Zdaniem Ministerstwa W. R. i O. P. projekt powyższy powinien objąć wszystkie ptaki, nieuznane za ptaki łowne. Rada postanowiła podjąć się opracowania projektu, i w tym celu, po porozumieniu z szeregiem osób i instytucyj interesowanych, wyłoni specjalną Komisję.

E. SPRAWY WYDAWNICZE.

1. Nowe wydawnictwa P. R. O. P.

a) Ochrona Przyrody, organ P. R. O. P., rocznik 12, Kraków 1932, skład główny w Kasie im. Mianowskiego, Warszawa, Pałac Staszica. Cena zł. 8. Treść rocznika następująca: J. Sokołowski: Czy bocian w Polsce wymiera? — W. Kulmatycki: W sprawie zachowania jesiotra w rzekach polskich. — S. Żarnecki: Zarybianie rzek łososiem i trocią z punktu widzenia ochrony tych ryb. — J. Urbański: Godne ochrony gatunki i zespoły mięczaków województwa poznańskiego. — A. Wodziczko: Utworzenie rezerwatów w Puszczykowie i Ludwikowie pod Poznaniem. — S. Wierdak: O ochronę skał gipsowych i otaczającej je halawy w Międzyhorcach. — R. Kuntze: Notatka o faunie wzgórza pod Międzyhorcami w okolicy Halicza. — H. Świdziński: Projekt rezerwatu «Prządki» pod Krosnem. — M. Klimaszewski: Grzyby skalne na pogórzu karpackiem między Rabą a Dunajcem. — W. Łoziński: Zabytek gleby w Dańdówce pod Sosnowcem. — J. Czarnocki: Mniej znane zabytki geologiczne Gór Świętokrzyskich. — A. Głowińska: Materjały do inwentarza zabytkowych głazów narzutowych w Polsce. — A. Wodziczko: Ochrona przyrody nową gałęzią wiedzy. — Organizacja międzynarodowa ochrony przyrody. — Ochrona przyrody zagranicą. — Część urzędowa. — Korespondencje. — Wiadomości bieżące.

b) W. Szafer: Sprawozdanie z działalności Państwowej Rady Ochrony Przyrody za rok 1932. Kraków, 1933. (Cena 50 gr).

2. Ankieta w sprawie Karpat Wschodnich. 1931 r. Opracowali dr M. Orłowicz i S. Lenartowicz. Warszawa 1932. Nakł. Ministerstwa Robót Publicznych. Skład główny: Księgarnia Romana Jasielskiego w Stanisławowie.

Prof. Dr Władysław Szafer,

Delegat Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do spraw ochrony przyrody.

Kraków — Druk W. L. Anczyca i Spółki.